

**ДЕРЖАВНА ФІСКАЛЬНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ**

БРИГІНЕЦЬ ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСІЙОВИЧ

УДК 351.72:347.73(477)

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора юридичних наук

Ірпінь-2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Університеті державної фіскальної служби України, Державна фіскальна служба України.

Науковий консультант – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України
БІЛОУС Віктор Тарасович,
Університет державної фіскальної служби України,
професор кафедри фінансового права.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України
БЕРЛАЧ Анатолій Іванович,
Київський національний університет
ім. Тараса Шевченка, професор кафедри
адміністративного права;

доктор юридичних наук, професор
ЗАРОСИЛО Володимир Олексійович,
Міжрегіональна академія управління персоналом,
завідувач кафедри управління безпекою,
правоохоронної та антикорупційної діяльності;

доктор юридичних наук, професор
заслужений працівник освіти України
СТРЕЛЬБИЦЬКИЙ Микола Павлович,
Національна академія Служби безпеки України,
головний науковий співробітник.

Захист відбудеться 24 березня 2017 р. о 11 год. 00 хв. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 27.855.02 в Університеті державної фіскальної служби України за адресою: вул. Садова, 55, м. Ірпінь, Київська обл., 08201.

З дисертацією можна ознайомитися у науковій бібліотеці Університету державної фіскальної служби України за адресою: вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська обл., 08201.

Автореферат розісланий 17 лютого 2017 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т.О. Мацелик

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На сучасному етапі національного державотворчого процесу в Україні закономірно і планомірно зростає потреба у наданні реального значення загально визнаним у світі демократичним цінностям та ідеалам. Проте розбудова України як демократичної, соціальної та правової держави буде ефективною та результативною лише за умови належного теоретичного забезпечення відповідних державотворчих і правотворчих процесів та явищ. Одним із них являється фінансова безпека України, яка відіграє особливу роль у системі національної безпеки, від рівня стану якої залежить реалізація національних інтересів та стабільний розвиток держави. Проблеми правового забезпечення фінансової безпеки держави є ще не зовсім вирішеними, про що свідчать статистичні дані міжнародних організацій, де у багатьох світових рейтингах Україна посідає останні місця. В результаті відсутності продуманої фінансової політики фінансова безпека держави знаходиться на другому місці після фінансових інтересів олігархічних груп. У сфері забезпечення фінансової безпеки держави уже сьомий рік поспіль Україна зареєструвала найнижчий рівень економічної свободи в Європі. За даними Business Insider, Україна є державою з найбільш слабкою фінансовою безпекою, адже її економіка сильно постраждала під час минулої світової фінансової кризи. Таким чином, сучасний стан забезпечення фінансової безпеки України є вкрай неефективним, існуюча система нормативно-правових актів містить норми, зміст яких має очевидні суперечності, що зумовлює нестабільність національного законодавства та не сприяє розвитку досліджуваної сфери. Недосконалість законодавства у сфері фінансової безпеки держави, низька ефективність його застосування призводять до неналежного забезпечення фінансової безпеки нашої держави, що не дозволяє повноцінно реалізовувати загальнодержавні інтереси у фінансовій сфері.

Особливих підходів вимагає дослідження правового забезпечення фінансової безпеки держави в умовах фінансової кризи. Зокрема, виділимо кризу 2008-2009 рр. та фінансову кризу, яка розпочалась з 2014 року і триває дотепер. У сучасній парадигмі фінансової безпеки України за останні роки виникло багато невирішених проблем, більшість із яких підтверджуються статистичними даними, а саме:

- 1) сукупний державний і гарантований державою борг України на початок 2017 року склав 82% від ВВП держави і за прогнозами експертів у 2018 році знизиться до 80% ВВП, а за минулий рік державний борг зріс з 79% до 82% ВВП;
- 2) із держави було виведено кошти на загальну суму близько 300 млрд. грн.;
- 3) Фондом гарантування вкладів фізичних осіб було виплачено 81 млрд. грн. компенсацій 1,5 млн. грн. українським вкладникам, у той же час, як за 11 років роботи Фондом до 2012 року було виплачено 4 млрд. грн.;
- 4) за 2016 рік банкрутами себе оголосили 1524 компанії, у процедурі банкрутства перебувають 2073 підприємства, найбільше банкрутств було зафіксовано у Київському регіоні – 572;
- 5) Національний банк України за три останні роки визнав неплатоспроможними 87 банків, тобто, 33 банки – в 2014 році, стільки ж – у 2015 році і 21 банк – у 2016 році. При цьому, поки що рішення про ліквідацію прийнято по 81 банку із 87-ми;
- 6) українська банківська система за підсумками 2016 року зазнала збитків на суму

159 млрд. грн., яка є найбільшою в історії України. Зазначеному сприяла не тільки негативна ситуація в економіці, а й відсутність ефективного правового регулювання, в результаті чого винні посадові та приватні особи не понесли відповідальності. Вищезгадані негативні явища у фінансовій системі призводять до нових викликів для правового забезпечення фінансової безпеки держави. У той же час, шляхом більш чіткого законодавчого регулювання питань забезпечення фінансової безпеки держави можна уникнути багатьох правових проблем та колізій.

За роки незалежності в Україні було прийнято низку правових актів, за допомогою яких здійснюється забезпечення фінансової безпеки нашої держави, зокрема: Конституцію України, Бюджетний кодекс України, Податковий кодекс України, Митний кодекс України, Закони України «Про основи національної безпеки України», «Про Раду національної безпеки та оборони України» та «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні». Також, основоположними нормативно-правовими актами у сфері забезпечення фінансової безпеки України є: Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері, Стратегія національної безпеки України, Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020». Вищезгадані та інші правові джерела заклали підвалини для організації механізму правового забезпечення фінансової безпеки України.

Поняття «фінансова безпека держави» не знайшло в юриспруденції належного відображення, тому, що вітчизняні науковці та практики приділяли увагу йому лише фрагментарно. Дослідження, що проводились у даній сфері, чітко не сформулювали зваженого і послідовного підходу до розкриття базових складових указаної проблематики. Події, що відбулися останнім часом є прямим наслідком повільної реалізації державою власних фінансово-правових інтересів, а питання правового забезпечення її фінансової безпеки стали ключовим фактором гарантування існування України та її успішного протистояння новим загрозам. Проблема правового забезпечення фінансової безпеки держави виникла ще на початку становлення нашої державності, але ніколи не була настільки актуальною, як у теперішній час.

Зараз в умовах загострення проблем не тільки політичного, а й економічного, правового та соціального характеру в Україні найбільш актуальним постало питання створення належних умов забезпечення фінансової безпеки держави. Зазначене має стати одним із найважливіших національних пріоритетів.

В Україні виконано на високому рівні значну кількість наукових праць, присвячених окремим питанням економічного та правового регулювання фінансової безпеки. Проте у вітчизняній науці адміністративного та фінансового права до цього часу не здійснено комплексних досліджень, які б розглядали фінансову безпеку держави як державоутворюючий правовий феномен. Отже, виникає питання всебічного правового забезпечення фінансової безпеки держави, без якого практично неможливо вирішити жодну з проблем незалежності та фінансової достатності держави, а також широкого залучення інвестицій.

Науково-теоретичне підґрунтя роботи склали наукові праці провідних учених у галузі адміністративного і фінансового права та інших наук, зокрема:

В.Б. Авер'янова, С.С. Алексєєва, О.М. Бандурки, А.І. Берлача, В.Т. Білоуса, Н.П. Бортник, Л.К. Воронової, С.К. Гречанюка, І.П. Голосніченка, О.М. Гончаренка, С.М. Гусарова, Е.С. Дмитренко, О.А. Долгого, В.О. Заросила, Р.А. Калюжного, Л.М. Касьяненко, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпакова, М.В. Корнієнка, І.Є. Криницького, В.В. Крутова, О.В. Кузьменко, М.П. Кучерявенка, В.А. Ліпкана, Н.А. Литвин, Т.О. Мацелик, А.А. Нечай, Н.Р. Нижник, А.М. Новицького, Г.В. Новицького, Ю.В. Оніщика, О.П. Орлюк, Д.В. Приймаченка, Н.Ю. Пришви, Т.О. Проценка, К.С. Радзивіла, О.П. Рябченко, В.О. Рядінської, Л.А. Савченко, О.В. Солдатенко, Л.М. Стрельбицької, М.П. Стрельбицького, А.І. Суббота, П.В. Цимбала, І.В. Чеховської, В.К. Шкарупи, І.М. Шопіної та інших.

Не менш важливими для формування позиції автора в процесі розробки даної проблематики стали теоретичні та практичні висновки фахівців у сфері економічної та фінансової науки: О.І. Барановського, Б.А. Бузинаря, Д.Д. Буркальцевої, З.С. Варналія, В.М. Головія, Т.Е. Городецької, В.М. Гейця, А.О. Єпіфанова, М.М. Єрмошенка, О.Є. Користіна, С.В. Кульпінського, О.Д. Ладюк, М.Я. Лотоцького, Т.О. Луцик-Дубової, А.С. Марини, М.В. Матвієць, В.І. Мунтіяна, Г.А. Пастернак-Таранушенка, П.В. Пашка, О.М. Підхомного, В.А. Предборського, О.В. Савицької, В.А. Сидоровича, А.І. Сухорукова, О.В. Тихонової, І.Д. Якушика та інших.

У процесі дослідження проаналізовано ідеї та положення вчених зарубіжних держав, а саме: Л.І. Абалкіна, В.Д. Адріанова, П.Г. Белова, В.В. Бурцева, А.І. Васильєва, С.Ю. Глазьєва, В.С. Дідика, В.З. Карданова, В.К. Сенчагова, Е.В. Шолохова та інших.

У виконаних вітчизняних наукових дослідженнях зазначена проблема аналізувалася фрагментарно, без відповідного узагальненого підходу. Особливе місце у системі розробки предмета дослідження належить працям Е.С. Дмитренко, яка розглядала питання юридичної відповідальності суб'єктів фінансового права у механізмі правового забезпечення фінансової безпеки України. Варто відзначити праці зарубіжних вчених В.С. Дідика та В.З. Карданова, що здійснювалися на базі законодавств Республіки Молдова та Російської Федерації. В той же час, в Україні відсутні комплексні монографічні дослідження щодо правового забезпечення фінансової безпеки України.

Зазначене свідчить про актуальність теми даного дослідження і комплексного вирішення завдань на підставі узагальнення теоретичного та емпіричного матеріалу, оцінки сучасного стану правового забезпечення фінансової безпеки України і, відповідно, розроблення пропозицій, а також рекомендацій щодо формування доктрини та вдосконалення нормативно-правової бази, яка врегульовує фінансову безпеку держави.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація відповідає завданням і основним напрямам Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», що схвалена Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/1215. Здійснене дослідження виконано відповідно до Указу Президента України від 26 травня 2015 року № 287 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України». Дисертація

виконана згідно з планом наукових досліджень кафедри фінансового права Університету державної фіскальної служби України, є складовою частиною науково-дослідних тем кафедри «Правове забезпечення фінансової безпеки України» (номер державної реєстрації 0117U004165) та «Правове регулювання фінансової відповідальності в Україні» (номер державної реєстрації 0111U010391), а також науково-дослідної теми Державного науково-дослідного інституту МВС України «Сучасні тенденції реформування юридичної науки та освіти в Україні» (номер державної реєстрації 0115U003318).

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є поглиблення наукових знань на основі досягнень вітчизняної юриспруденції, зарубіжного досвіду, аналізу законодавства України, нормотворчої та правозастосовної практики щодо розробки ефективної та дієвої системи правового забезпечення фінансової безпеки України, для чого визначені наступні завдання:

- проаналізувати сучасний стан дослідженості правового забезпечення фінансової безпеки України;

- розкрити місце правового забезпечення фінансової безпеки держави використовуючи онтологічний та гносеологічний підходи до вивчення проблем безпеки держави в її історичному розвитку;

- за допомогою системно-структурного аналізу розкрити сутність та охарактеризувати правові особливості функціонування фінансової безпеки України;

- висвітлити теоретико-правові основи економічної безпеки України, а також визначити економіко-правові передумови вивчення і розв’язання проблем основних елементів;

- з’ясувати зміст інтерналізації нормативно-правових та економічних знань з питань функціонування та розвитку економічної безпеки України;

- встановити особливості діалектики виникнення та теоретико-методологічні основи дослідження фінансової безпеки України та її правового забезпечення, а також виокремити формально-логічний інструментарій особливостей механізму правового забезпечення фінансової безпеки України;

- охарактеризувати нормативно-правове забезпечення окремих елементів фінансової безпеки України;

- розглянути адміністративно-правові основи діяльності фіскальних органів у сфері забезпечення фінансової безпеки держави;

- розкрити сутність правового забезпечення фінансової безпеки України в умовах глобалізації світового економіко-правового простору;

- обґрунтувати додаткові адміністративно-правові заходи протидії корупції, спрямовані на посилення фінансової безпеки держави;

- розкрити правові проблеми складових механізму детінізації економіки як основи підвищення рівня фінансової безпеки;

- виокремити теоретико-методологічну сутність забезпечення фінансової безпеки України в умовах економічної кризи;

- здійснити аналіз правового регулювання діяльності міжнародних фінансових організацій, а також імплементацію досвіду даних організацій у забезпеченні фінансової безпеки України;

– внести пропозиції щодо змін та доповнень до чинного законодавства для належного забезпечення фінансової безпеки України.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері правового забезпечення національної безпеки України.

Предметом дослідження є правове забезпечення фінансової безпеки України.

Методи дослідження обрані з урахуванням мети та завдань дослідження, його об'єкта і предмета. У ході дослідження використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи юридичної науки. Дані методи в комплексі застосовувалися для вирішення поставлених задач та забезпечення достовірності отриманих результатів, висновків та рекомендацій.

В основу дисертаційної роботи покладено комплекс загальнонаукових і спеціальних методологічних принципів пізнання фінансово-правових явищ. Базовою методологічною основою проведення дослідження є діалектичний метод, який обґрунтовує взаємозв'язок і взаємообумовленість усіх фінансових процесів та правових явищ. Методологічними засадами дисертаційного дослідження стали також такі наукові методи, як: спеціально-юридичний (формально-догматичний), системно-структурний, структурно-функціонального аналізу, історико-порівняльний, логічний, метод тлумачення. За допомогою формально-догматичного методу досліджувалася правова природа фінансової безпеки, визначено її структурні елементи, особливості механізму її правового забезпечення, здійснювалася зовнішня наукова обробка емпіричного матеріалу (підрозділи 1.1, 2.1, 3.1, 3.2, 3.3). Даний метод використовувався як основний при здійсненні аналізу окремих законодавчих норм, при визначенні підходів до дослідження фінансової безпеки України, а також проблем її реалізації в умовах економічної кризи (підрозділи 3.1, 3.2, 3.4, 4.1, 4.2, 4.4). Застосування логічного методу дозволило сформулювати такі поняття, як: «фінансова безпека держави», «забезпечення фінансової безпеки України», «механізм правового забезпечення фінансової безпеки держави», «бюджетна безпека держави», «податкова безпека держави», «боргова безпека держави», «банківська безпека держави», «інвестиційна безпека держави», «валютна безпека держави» (підрозділи 3.1, 3.3). За допомогою історико-правового та логічного методів простежено розвиток правової думки щодо теоретико-правових основ дослідження проблем безпеки держави, виникнення та використання теоретико-методологічного інструментарію дослідження фінансової безпеки України (підрозділи 1.1, 2.1, 3.1). Використання системно-структурованого методу дало можливість проаналізувати особливості методологічних та концептуальних підходів до дослідження фінансової безпеки України (підрозділи 3.1, 3.2, 3.3). Використання порівняльно-правового методу у процесі дослідження дозволило врахувати тенденції розвитку проблем реалізації правового забезпечення фінансової безпеки України в умовах економічної кризи та вплив міжнародних фінансових організацій у даній сфері (підрозділи 4.4, 5.1, 5.2, 5.3). Метод тлумачення застосовувався для з'ясування змісту норм Конституції України та нормативно-правових актів, що забезпечують фінансову безпеку України (підрозділи 3.1, 3.2, 3.3, 5.3).

Широко використовувались і спеціальні методи наукових досліджень: формально-логічний – при побудові авторських дефініцій і класифікацій; логіко-семантичний – при

розробці пропозицій щодо вдосконалення змісту положень законодавства, яким урегульовано забезпечення фінансової безпеки України; історико-правовий – при дослідженні генезису фінансової безпеки; порівняльно-правовий – при компаративному аналізі актів вітчизняного та зарубіжного законодавства, якими урегульовано забезпечення фінансової безпеки України; логіко-юридичний – при виробленні практичних рекомендацій у сфері нормотворення та правозастосування.

Емпіричну основу дослідження становлять: акти вітчизняного, міжнародного та зарубіжного законодавства; наукові та навчальні джерела (монографії, підручники, посібники, статті, дисертації, автореферати дисертацій); статистичні дані, акумульовані Державною службою статистики України, впливових міжнародних фінансових організацій, зокрема, Групи Світового банку, Міжнародного валютного фонду та інших, тощо.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертація є одним з перших у сучасній вітчизняній правовій науці комплексним монографічним дослідженням, яке вирішує науково-практичну проблему парадигми правового забезпечення фінансової безпеки України. У результаті дослідження сформульовано й обґрунтовано низку нових положень, які мають важливе теоретичне та практичне значення для подальшого успішного розвитку правової держави, зокрема:

вперше:

– визначено сучасну парадигму правового забезпечення фінансової безпеки України, що полягає у нових теоретико-правових та практичних підходах до вивчення феномену фінансової безпеки, її структурних елементів, суб'єктів забезпечення та системи правового регулювання;

– розроблено доктринальний підхід щодо комплексного розв'язання завдань правового забезпечення фінансової безпеки держави, в тому числі шляхом прийняття та введення в дію запропонованого проекту Закону України «Про основи фінансової безпеки України», в основу якого покладено заповнення правового вакууму у даній сфері, а також у запровадженні структурних змін до системи органів виконавчої влади;

– аргументовано доцільність розробки Концепції забезпечення фінансової безпеки України на основі конкретних заходів посилення державної безпеки та послаблення негативного впливу олігархічних груп із застосуванням розмежування напрямів щодо її структурних складових, приділивши особливу увагу безпеці у банківській та інвестиційній сферах;

– сформульовано тлумачення фінансової безпеки держави, яку необхідно розуміти як стан, за якого забезпечується належне функціонування всіх суб'єктів фінансових правовідносин у державі, що характеризується стійкістю до будь-яких реальних чи потенційних, зовнішніх та внутрішніх негативних впливів, та спроможний забезпечити ефективне функціонування національної фінансової системи, а також її поступальний розвиток;

– систематизовано заходи правового впливу діяльності міжнародних фінансових організацій щодо ефективних запобіжних механізмів забезпечення фінансової безпеки держави;

– запропоновано напрями організаційно-правового забезпечення фінансової безпеки України в умовах фінансової кризи та глобалізації світового економіко-правового простору;

удосконалено:

– поняття категорій «забезпечення фінансової безпеки України», «механізм правового забезпечення фінансової безпеки держави», «складові фінансової безпеки України», «основи фінансової безпеки», «тіньова економіка»;

– систематизовано понятійно-категоріальний апарат основних елементів фінансової безпеки держави за ознаками структури бюджетної, податкової, боргової, банківської, інвестиційної і валютної безпеки держави та визначено особливості правового забезпечення;

– систему правових способів досягнення національних інтересів у сфері фінансової безпеки з урахуванням змісту подібних систем в інших державах;

– теоретико-методологічний інструментарій дослідження правового забезпечення фінансової безпеки України завдяки врахуванню досвіду міжнародних та вітчизняних фінансових організацій і наукових інститутів, а також державних та громадських організацій, працюючих у даній сфері;

– дефініції «бюджетна безпека держави», «податкова безпека держави», «боргова безпека держави», «банківська безпека держави», «інвестиційна безпека держави», «валютна безпека держави» як основних структурних елементів фінансової безпеки держави;

– визначення особливостей комплексного характеру сучасних загроз і небезпек щодо функціонування фінансової безпеки України, а також теоретико-правові основи для їх профілактики;

– підхід стосовно доцільності використання позитивного зарубіжного досвіду у розробці та застосуванні механізму нормативно-правового впливу для запобігання і протидії корупції у сфері публічного управління фінансовими ресурсами;

– наукову позицію стосовно врахування процесу детінізації економіки, як одного з основних напрямів підвищення рівня фінансової безпеки;

дістали подальшого розвитку:

– методологія формування ключових показників оцінки фінансової безпеки України;

– запровадження уніфікованого, такого, що підлягає державному і громадському контролю, механізму ефективного забезпечення фінансової безпеки у всіх її структурних складових та належної координації дій суб'єктів контролю у зазначеній сфері;

– застосування комплексного підходу до планування та забезпечення виконання заходів стосовно належного правового забезпечення фінансової безпеки держави;

– створення якісно нових можливостей ефективного функціонування правового механізму, яким забезпечується фінансова безпека України, з урахуванням розвитку глобалізаційних процесів та негативного впливу фінансової кризи;

– визначення місця фінансових, у т.ч. фіскальних органів при здійсненні комплексних організаційно-правових заходів щодо забезпечення фінансової безпеки держави;

– окреслення основних напрямів правових заходів щодо сприяння подальшому співробітництву з Міжнародним Валютним Фондом у сфері забезпечення фінансової безпеки України.

Практичне значення отриманих результатів. Дисертаційне дослідження має теоретичне та практичне значення, більшість сформульованих у ньому теоретичних положень, висновків і пропозицій використані у різних сферах діяльності, зокрема, у:

– науково-дослідній сфері – як основи для подальшої розробки правових та організаційних засад забезпечення фінансової безпеки України (акт про використання у науково-дослідній діяльності Університету державної фіскальної служби України від 09 лютого 2017 р. № 300/01-23), (акт впровадження у науково-дослідну діяльність Державного науково-дослідного інституту МВС України від 29 вересня 2016 р. № 41/01-07);

– навчальному процесі – при підготовці та проведенні лекцій, семінарських і практичних занять зі студентами Університету державної фіскальної служби України у процесі викладання навчальних дисциплін «Правове регулювання фінансової безпеки», «Фінансове право», «Податкове право» та «Правове та організаційне забезпечення здійснення фінансових розслідувань», підготовки навчальних посібників із зазначених предметів (акт впровадження в освітній процес Університету державної фіскальної служби України від 29 листопада 2016 р. № 3241/01-23);

– правотворчому процесі – при підготовці змін та доповнень до нормативно-правових актів, що стосуються забезпечення фінансової безпеки України (довідка щодо впровадження у правотворчу діяльність Комітету Верховної Ради України з питань запобігання і протидії корупції від 14 грудня 2016 р. № 04-19/11-4632);

– правозастосовній сфері – для удосконалення практики застосування уповноваженими органами заходів стосовно підвищення фінансової безпеки України (довідка щодо впровадження у правозастосовну діяльність Міністерства енергетики та вугільної промисловості України від 31 січня 2017 р. № 02/26-852).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження виконано самостійно, усі сформульовані у ньому положення та висновки обґрунтовані автором на підставі особистих теоретичних та практичних досліджень. Ідеї і розробки, що належать співавторам, разом з якими були опубліковані праці, у дисертації не використовувались.

Апробація результатів дисертаційного дослідження. Результати дослідження використовувалися при підготовці лекцій, навчально-методичних розробок, проведенні різних видів занять зі студентами та курсантами вищих навчальних закладів.

Основні результати дисертаційного дослідження оприлюднені в доповідях та виступах дисертанта, які отримали підтримку громадськості, опубліковані в матеріалах міжнародних і всеукраїнських наукових та науково-практичних

конференцій, семінарів, круглих столів, зокрема: Право і держава в умовах глобалізації та регіоналізації (14 жовтня 2011 р., м. Ірпінь); Сучасна економічна наука: теорія та практика (26-27 жовтня 2012 р., м. Одеса); Сучасні держава і право: теорія та практика (7 грудня 2012 р., м. Ірпінь); Корупція в Україні: причини поширення та механізми протидії (10 квітня 2013 р., м. Ірпінь); Бюджетно-податкова політика та регіональний розвиток України (22 травня 2015 р., м. Ірпінь); Євроінтеграційні процеси в Україні: економічний та правовий аспект (8 вересня 2015 р., м. Ірпінь); Основні напрями реформування законодавства України в сучасних умовах (5-6 листопада 2015 р., м. Дніпропетровськ); Права та обов'язки людини у сучасному світі (13-14 листопада 2015 р., м. Одеса); Фінансово-економічна стратегія розвитку України в умовах сучасних геополітичних викликів (економіко-управлінські, правові, інформаційно-технічні, гуманітарні аспекти) (20 листопада 2015 р., м. Дніпропетровськ); Фінансове право у XXI сторіччі (11 грудня 2015 р., м. Ірпінь); Реформування податкової системи України відповідно до європейських стандартів (22 грудня 2015 р., м. Ірпінь); Фінансова безпека України на сучасному етапі (25 березня 2016 р., м. Ірпінь); Актуальні питання організації та розвитку наукової, науково-технічної й науково-педагогічної діяльності в Україні (30 серпня 2016 р., м. Київ); Актуальні проблеми вдосконалення законодавства та правозастосування (28-29 жовтня 2016 р., м. Запоріжжя); Чинники розвитку юридичних наук у XXI столітті (4-5 листопада 2016 р., м. Дніпро); Юридична наука України: історія, сучасність, майбутнє (4-5 листопада 2016 р., м. Харків); Права та обов'язки людини у сучасному світі (11-12 листопада 2016 р., м. Одеса); Нове міжнародне право та національне законодавство – нові завдання юридичної науки (11-12 листопада 2016 р., м. Київ); Правові системи суспільства: сучасні проблеми та перспективи розвитку (18-19 листопада 2016 р., м. Львів); Правові засоби забезпечення та захисту прав людини: вітчизняний та зарубіжний досвід (18-19 листопада 2016 р., м. Харків); Фінансова безпека України на сучасному етапі (28 листопада 2016 р., м. Ірпінь).

Публікації. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано монографію, 25 наукових статей у фахових виданнях, з них 6 – у зарубіжних виданнях, та 21 доповідь (виступ) у матеріалах наукових конференцій та круглих столів.

Структура та обсяг дисертації відповідають предмету, меті, завданням та методології дослідження теми. Дисертаційна робота складається із вступу, 5 розділів, які містять 16 підрозділів, висновків до кожного розділу, загального висновку, 2 додатків (на 14 сторінках) та списку використаних джерел (615 найменувань). Загальний обсяг дисертації становить 464 сторінки, із них основного тексту 389 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, вказано на її зв'язок з науковими програмами і темами, охарактеризовано основні методи дослідження. Визначено

мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, сформульовано положення, що містять наукову новизну, висвітлено практичне значення одержаних результатів, наведені дані про апробацію результатів дослідження.

Розділ 1 «Теоретико-методологічні та концептуальні основи дослідження правового забезпечення національної безпеки держави» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 1.1 *«Онтологія та гносеологія, генезис дослідження проблем безпеки держави»* встановлено, що поняття «безпека», «безпека держави», «національна безпека держави» мають довгий історичний шлях до набуття інтерпретації в тому розумінні, у якому вони існують та закріплюються у чинних нормативно-правових актах нашої держави. Саме тому, у вивченні проблеми забезпечення безпеки досить важливими є онтологічний та гносеологічний аспекти, в рамках яких можна здійснити інтерпретацію поняття «безпеки» у якості загальнонаукової категорії на основі історіографічного підходу до аналізу основних етапів розвитку науки як такої, з одного боку, і онтологічної та гносеологічної інтерпретації даного поняття в системі наукового знання, – з іншого. Історично проблеми безпеки держави виникають водночас із формуванням державності та національних інтересів. За результатами проведеного дослідження доведено, що становлення у сучасному розумінні поняття «безпека держави» відбувалося під впливом конкретних історичних періодів та етапів розвитку світового суспільства. Також розглянуто сутнісні характеристики безпеки держави через призму властивостей зміни параметрів у просторі та часі, запропоновано виділити два підходи: статичний та динамічний. Доведено, що динамічний підхід сприйняття онтологічних характеристик безпеки держави є достовірнішим як з огляду на можливість представлення ширшого діапазону її функціональних властивостей, так і через надання безпеці часових параметрів.

Зазначено, що комплексний характер безпеки держави зумовлює наявність різних наукових підходів до тлумачення сутності даного поняття. Аргументовано, що розглядати безпеку держави виключно у межах параметрів одного з виділених наукових підходів є помилковим, адже дана категорія є багатофункціональною. Тому, при визначенні сутності безпеки держави доцільним є дотримання міждисциплінарного підходу, що передбачає синтез функціонально-критеріальних ознак безпеки.

Акцентується увага на застосуванні таких основних підходів до тлумачення змісту поняття «безпека держави», а саме: як багатоаспектний стан, що характеризує знаходження держави у зовнішньому середовищі; як комплекс уявлень, в яких присутній елемент порівняння характеристик, що відображають реальний і бажаний стан держави; як цінність і мету, для реалізації та забезпечення яких функціонує держава. Обґрунтовано, що завжди мають місце фактори, які загрожують нормальному функціонуванню держави, тому, розуміння безпеки як відсутності небезпек не підтверджується реальністю. На особливу увагу заслуговує той суспільно-філософський зміст, який вкладається у категорію «безпека», і той політико-політологічний зміст, що присутній у категорії «безпека держави».

У підрозділі 1.2 «Особливості правового функціонування та розвитку національної безпеки України» вказано, що у нашій державі базовим нормативно-правовим актом у сфері національної безпеки є Закон України «Про основи національної безпеки України», який визначає основні засади державної політики, спрямованої на захист національних інтересів, а також гарантування в Україні безпеки особи, суспільства та держави від зовнішніх і внутрішніх загроз в усіх сферах життєдіяльності. Проаналізовано основні положення норм вищевказаного правового акта та зосереджено увагу на тому, що недоцільно на рівні закону визначати загрози національній безпеці і основні напрями державної політики у сфері забезпечення національної безпеки. Необхідно дані положення закріпити у діючій Стратегії національної безпеки України 2015 року, яка, відповідно до вимог часу, буде періодично уточнюватися, що відповідає досвіду найбільш розвинених держав, а також є вимогою законодавства України. Доведено, що Закон України «Про основи національної безпеки України», як базовий у даній сфері, має визначати основні елементи системи забезпечення національної безпеки та принципи їх взаємодії у мирний час та у кризові періоди.

Визначено, що існування неузгодженостей між положеннями різних нормативно-правових актів з питань забезпечення національної безпеки суттєво ускладнює процеси стратегічного планування та прогнозування, знижує ефективність функціонування сектору безпеки і оборони, його взаємодії з іншими суб'єктами, залученими до виконання завдань у відповідній сфері. Зокрема, у чинній редакції Указу Президента «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» зазначено, що Стратегія національної безпеки України 2007 року не стала керівним документом для практичної діяльності органів державної влади, які не зосередили своїх зусиль на захисті інтересів фінансової безпеки. В той же час, їх зусилля зосереджувались на досягненні короткострокових політичних та економічних цілей. Внаслідок вищевказаного, посилюються загрози національній безпеці, послабилася спроможність України захищати національні інтереси. Основні цілі і завдання наступної Стратегії національної безпеки України також залишилися невиконаними. Зокрема, на першому етапі її реалізації у 2012-2013 роках передбачалося вдосконалити законодавство з питань національної безпеки. З'ясовано, що підготовлені пропозиції уряду щодо удосконалення фінансової безпеки не дали бажаного результату.

Встановлено, що на сьогодні практично відсутній зв'язок між цілями розвитку системи державного забезпечення національної безпеки та соціально-економічними пріоритетами, що посилює ризики невиконання поставлених завдань у сфері забезпечення фінансової безпеки як складової національної безпеки в умовах обмежених ресурсних можливостей України.

Розділ 2 «Правові засади забезпечення економічної безпеки держави, що впливають на стан фінансової безпеки» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Теоретико-правові основи економічної безпеки України» відзначено, що економічну безпеку держави варто розглядати як стан, за якого

держава може стабільно розвиватись, успішно долаючи негативні фактори, які породжують загрози її економічній системі.

На основі аналізу чинного законодавства виявлено, що основоположними нормативно-правовими актами, які регулюють основи економічної безпеки держави, є: Закон України «Про Раду національної безпеки і оборони України», у якому визначені основні функції і повноваження головного, згідно з Конституцією України, координуючого органу у державі з питань національної, у тому числі, економічної безпеки держави; Закон України «Про основи національної безпеки України», який закріплює правові основи національної безпеки держави та принципи її забезпечення, систематизує загрози національним інтересам та національній і, в тому числі, економічній безпеці держави; Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки, у яких визначаються можливі загрози економічній безпеці України, а також вони використовуються для оцінки рівня економічної безпеки України у цілому та за окремими сферами діяльності.

Доведено, що всі елементи, які входять у структуру національної безпеки України, у тому числі, і фінансова безпека, є тісно взаємопов'язаними. Економічна безпека держави є частиною вітчизняної національної безпеки та являється основою забезпечення інших її частин, а саме: військової, політичної, соціальної, екологічної, технологічної, інформаційної та інших. Кожен із видів національної безпеки держави може досить ґрунтовно проявляється у сфері дії безпеки іншого виду, доповнюючи або послаблюючи її вплив. Визначальним базисом усіх складових національної безпеки держави є налагоджений економічний механізм, від якого залежить рівень благополуччя громадян. Тобто, економічна безпека держави, що виявляється у сферах впливу інших видів національної безпеки, проникаючи в них і взаємодіючи з ними, у свою чергу, акумулює в собі їх дію, залишаючись водночас основою національної безпеки держави.

Обґрунтовано, що основною складовою економічної безпеки держави стає фінансова безпека держави, від якої залежить реалізація національних інтересів та стабільний розвиток держави за допомогою належного нормативного регулювання фінансових та інвестиційних процесів як у внутрішньодержавних, так і у міжнародних правовідносинах.

У підрозділі 2.2 *«Правове регулювання основних елементів економічної безпеки держави, що впливають на стан фінансової безпеки України»* проведено аналіз основних елементів економічної безпеки держави, а саме: сировинно-ресурсної (продовольчої та енергетичної), фінансової, соціальної, інформаційної, зовнішньоекономічної та митної безпеки держави. У підрозділі акцентується увага на тому, що останнім часом з'явилося досить багато нових загроз та проблем для функціонування кожного елементу економічної безпеки держави, проте законодавство залишається застарілим та неефективним, що підкреслює необхідність у реформуванні чинної нормативно-правової бази.

Встановлено, що основною законодавчою базою у процесі регулювання окремих елементів економічної безпеки держави являються: Митний та Податковий кодекси України; Закони України: «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», «Про електроенергетику», «Про засади

функціонування ринку електричної енергії України», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування загальнообов'язкового державного соціального страхування та легалізації фонду оплати праці», «Про соціальні послуги», «Про інформацію», «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», «Про зовнішньоекономічну діяльність»; Постанова Кабінету Міністрів України «Про утворення Координаційного центру із забезпечення впровадження нової моделі ринку електричної енергії». Виявлено, що законодавець у вищезгаданих нормативно-правових актах не визначає поняття сировинно-ресурсної (продовольчої та енергетичної безпеки держави), фінансової, соціальної, інформаційної, зовнішньоекономічної та митної безпеки держави, що призводить до неналежного економіко-правового регулювання окремих елементів економічної безпеки держави. Присутня значна частина невирішених правових колізій та/або дублювання норм, що унеможливають створення стабільного підґрунтя для забезпечення фінансової безпеки України.

Правове забезпечення економічної безпеки держави перебувають у статичному положенні та не відповідають вимогам часу, а особливо негативно відображається відсутність систематизації та консолідації правової бази, що регулює окремі елементи економічної безпеки України.

У підрозділі 2.3 «Інтерналізація нормативно-правових та економічних знань з питань функціонування та розвитку економічної безпеки України» вказано, що на сьогодні забезпечення власної економічної безпеки виступає стратегічним напрямом у діяльності держави. Акцентується увага на тому, що особливо ґрунтовний вплив на функціонування та розвиток економічної безпеки України здійснюється світовою глобалізацією, яка є незворотнім природним еволюційним процесом розвитку суспільства та прискорює перетворення у світі.

У результаті проведеного аналізу діючого законодавства визначено найбільш гостру проблему сучасного державознавства у даному аспекті, якою є розробка дієвого нормативно-правового механізму забезпечення економічної безпеки України. Враховуючи наявні у вітчизняній юриспруденції концепції механізму правового регулювання та забезпечення основних прав і свобод громадян, можна стверджувати, що правовий механізм забезпечення економічної безпеки має включати принаймні чотири основні елементи: нормативно-правову основу; функціональний механізм публічної влади; систему суб'єктів господарювання; суспільно-політичну інфраструктуру.

Запропоновано логічну послідовність систематизації правових актів за юридичною силою для систематизації нормативно-правового регулювання економічної безпеки України, а саме: Конституція України та рішення Конституційного Суду України; джерела міжнародного права; кодифіковані (кодекси) нормативні акти та закони України; укази та розпорядження Президента України; постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України; відомчі та міжвідомчі акти органів виконавчої влади; постанови Пленуму Верховного Суду України та Пленуму Верховного спеціалізованого Суду України; джерела роз'яснювально-рекомендаційного характеру.

Зазначено, що зміст правового забезпечення економічної безпеки нашої держави можна розкрити через чотири блоки правовідносин, а саме: правовідносини, пов'язані зі збереженням і підтримкою функціонування економічної системи держави та її господарства; правовідносини, пов'язані з підтримкою функціонування економіки у надзвичайних ситуаціях; правовідносини, пов'язані з регулюванням відносин власності; правовідносини із суб'єктами міжнародного права. Визначено, що на сьогодні система нормативно-правового забезпечення економічної безпеки України є певним чином сформованою, проте діючі законодавчі акти не задіяні у конкретному механізмі забезпечення економічної, а, відповідно, і фінансової безпеки нашої держави, зокрема, у чинних стратегіях або програмах соціально-економічного розвитку держави відсутня інформація щодо результатів їх виконання.

Розділ 3 «Доктринальні підходи до дослідження фінансової безпеки України» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Діалектика виникнення та теоретико-методологічні основи дослідження фінансової безпеки України та її правового забезпечення» обґрунтовано, що у сучасних тенденціях розвитку суспільства ключову роль відіграє система безпеки держави, насамперед, фінансової, як базової складової економічної безпеки держави у цілому. Визначення основних структурних елементів фінансової безпеки, до яких віднесено бюджетну, податкову, боргову, інвестиційну, валютну та банківську безпеку держави, аргументується доцільністю відповідних методологічних підходів визначення рівня загроз та стану фінансової безпеки у даних структурних складових елементах з подальшим окресленням найбільш проблемних. Даний підхід дозволяє визначити пріоритети подолання проблем правового забезпечення фінансової безпеки, наприклад, у банківській, інвестиційній чи іншій сферах фінансової діяльності.

Одним із найбільш важливих елементів сучасної парадигми фінансової безпеки держави є система її забезпечення, яка включає в себе сукупність методологічного, організаційного, нормативно-правового та інформаційного забезпечення, які забезпечують належний рівень фінансової безпеки нашої держави.

На основі аналізу чинних нормативно-правових актів встановлено, що вітчизняне законодавство не дає визначення поняття «фінансова безпека». Також не знайшли свого законодавчого закріплення дефініції «фінансова безпека держави», «правове регулювання фінансової безпеки держави» та «правове забезпечення фінансової безпеки держави». Відсутність тлумачення законодавцем ряду важливих понять призводить до правових прогалин, які спричиняють проблеми у діяльності держави.

Запропоновано розглядати фінансову безпеку держави у вузькому та широкому значенні. У вузькому значенні: фінансова безпека держави – це стан, за якого забезпечується належне функціонування усіх суб'єктів фінансових правовідносин у державі, який характеризується стійкістю до будь-яких реальних чи потенційних, зовнішніх та внутрішніх негативних впливів, який спроможний забезпечити ефективне функціонування національної фінансової системи, а також її поступальний розвиток.

Правове забезпечення фінансової безпеки України необхідно розглядати через діяльність державного апарату та всього суспільства, спрямовану на здійснення загальнонаціональної ідеї, на захист національних цінностей та інтересів у фінансовій сфері.

Проведений аналіз подій, які відбуваються останнім часом у сфері правового забезпечення фінансової безпеки нашої держави, дав змогу тлумачити поняття стабільності у двох аспектах. У першу чергу, воно розуміється як стан тимчасової рівноваги, а, з іншого боку, – як можливість контролювати лише невеликий фрагмент реальності. Зазначено, що число і масштаби глобальних проблем, які впливають на стан забезпечення фінансової безпеки держави, значно збільшуються, але ефективні способи їх вирішення ще не створені. Для запобігання катастрофи необхідне відновлення комплексного і системного бачення правового забезпечення фінансової безпеки як окремих держав, так і всього людства.

У підрозділі 3.2 *«Формально-логічний інструментарій механізму правового забезпечення фінансової безпеки України»* проаналізовано, що належний рівень забезпечення фінансової безпеки держави базується на певному механізмі. Даним механізмом виступає ціла система організаційно-правових заходів впливу, що спрямована на попередження, мінімізацію та ліквідацію загроз фінансовій безпеці держави. Механізм забезпечення фінансової безпеки держави має різний ступінь структуризації і формалізації, що полягає в особливостях вивчення його через низку таких ключових елементів: чинна нормативно-правова база; об'єкти; суб'єкти; національні інтереси у фінансовій сфері; загрози; ризики; порядок здійснення захисту. Акцентується увага на тому, що структурована робота елементів механізму правового забезпечення фінансової безпеки держави досягається шляхом проведення органами виконавчої влади виваженої фінансової політики відповідно до прийнятих в установленому порядку доктрин, концепцій, стратегій та програм у політичній, економічній, соціальній, інформаційній і фінансовій сферах.

Забезпечення фінансової безпеки на кожному рівні здійснюється за допомогою відповідних правових актів через реалізацію повноважень конкретних суб'єктів. Склад суб'єктів, які діють відповідно існуючим правовим нормам щодо забезпечення фінансової безпеки держави, пропонується розділити на три категорії: державні органи (органи загальної компетенції – Президент України та Верховна Рада України, а також органи спеціальної компетенції – Кабінет Міністрів України, Рада національної безпеки і оборони України, міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, Національний банк України, Рахункова палата України, Державна фіскальна служба України, Державна аудиторська служба України, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку); юридичні особи інших форм власності, які беруть участь у фінансовій системі держави; фізичні особи. Зазначені суб'єкти об'єднує особливість реалізації їх повноважень щодо наповнення ресурсами фінансової системи, їх ефективного використання та захисту, як основи фінансової безпеки.

Проведено аналіз нормативно-правового забезпечення фінансової безпеки держави та встановлено, що у чинному законодавстві недостатньо норм, які змогли

б забезпечити належний рівень стану безпеки держави та вирішити ряд нагальних питань, пов'язаних із фінансовим наповненням процесів реформування у нашій державі. Базовим нормативно-правовим документом у сфері забезпечення фінансової безпеки України являється Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері. Запропоновано розширити у даній Концепції систему явищ і чинників, що можуть призвести до створення зовнішніх та внутрішніх загроз фінансовій безпеці держави.

Аналіз сучасного стану управління державною власністю виявив суттєве зниження ефективності даного процесу, відсутність чіткої стратегії розвитку промисловості та неефективність існуючої державної підтримки. Доцільно було б поступово зменшувати витрачання державних коштів на підтримку окремих сфер діяльності держави.

Для покращення рівня механізму правового забезпечення фінансової безпеки України та для заповнення правового вакууму у даній сфері вкрай необхідним є прийняття Закону «Про основи фінансової безпеки України». Запропонований законопроект передбачає поєднання зусиль суб'єктів, які забезпечують фінансову безпеку нашої держави у єдиноправильному напрямі як дієвий інструментарій механізму правового забезпечення фінансової безпеки України.

У підрозділі 3.3 «Правове забезпечення основних елементів фінансової безпеки України» доведено, що фінансова безпека держави має досить складну та багаторівневу систему, яка вирізняється своєю структурованістю. Вказану систему утворюють підсистеми, кожна з яких має власну побудову та розвиток. Характерними ознаками фінансової безпеки є збалансованість, стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, здатність забезпечити ефективне функціонування та розвиток держави.

Враховуючи існуючі проблеми правового забезпечення ефективного функціонування основних структурних елементів фінансової безпеки держави (бюджетної безпеки, податкової безпеки, боргової безпеки, банківської безпеки, інвестиційної безпеки та валютної безпеки держави), додатково запропоновано низку змін та доповнень до діючих нормативно-правових актів з метою розв'язання існуючих проблем, а саме: до Бюджетного кодексу України та Закону України «Про державний бюджет» (стосовно бюджетної та боргової безпеки держави); до Податкового кодексу (стосовно податкової безпеки держави); до Закону України «Про банки і банківську діяльність» (стосовно банківської безпеки держави); до Закону України «Про інвестиційну діяльність» (стосовно інвестиційної безпеки держави); до Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» (стосовно валютної безпеки держави).

Удосконалено дефініції «бюджетна безпека держави», «податкова безпека держави», «боргова безпека держави», «банківська безпека держави», «інвестиційна безпека держави», «валютна безпека держави», які повинні знайти своє відображення у вищезгаданих законодавчих актах для підвищення рівня нормативно-правового забезпечення окремих елементів фінансової безпеки України. Відсутність належного законодавчого закріплення даного понятійно-

категоріального апарату призводить до різного тлумачення та роз'яснення структури фінансової безпеки нашої держави.

У підрозділі 3.4 «Адміністративно-правові основи діяльності фіскальних органів щодо забезпечення фінансової безпеки держави» зазначено, що ДФС України виступає як центральний орган виконавчої влади, який здійснює реалізацію державної фінансової політики, а також діє на засадах консолідації функцій збору податків та соціальних платежів. Вказано, що ДФС України є основним інструментом у забезпеченні фінансової безпеки держави, а також, крім того, направляючим елементом наповнення державного бюджету України.

Відзначено, що у нашій державі назріла гостра необхідність у здійсненні комплексу значних правових, економічних, організаційних та практичних заходів, спрямованих на рішуче обмеження впливу тіньової економіки, яка знижує рівень фінансової безпеки України. Світовий досвід свідчить про те, що значне місце у процесі детінізації економіки має займати діяльність фіскальних органів, які в Україні представляє ДФС України. Саме за широкого сприяння даного органу державної влади на законодавчому та загальнодержавному виконавчому рівні необхідно провести комплексну реформу існуючої системи оподаткування шляхом створення оновленої нормативно-правової бази, яка відповідала б вимогам сьогодення, що дозволить значно підвищити рівень фінансової безпеки нашої держави.

Акцентовано увагу на тому, що загальновідомою є та обставина, за якої кожен орган державної влади має індивідуальну відмінну рису своєї діяльності, яка характеризує і виділяє його серед інших органів державної влади. Для ДФС України відмінною особливістю її діяльності є фіскальна спрямованість, основною складовою якої являється формування фінансових ресурсів держави, зокрема, наповнення дохідної частини Державного бюджету України шляхом нарахування, стягнення та перерахування до бюджету податків та зборів. У зв'язку з цим, за світовою практикою логічним є те, що оцінка ефективності діяльності фіскальних органів здійснюється за рівнем ефективності формування фінансових ресурсів держави, тобто, наповнення дохідної частини її бюджету.

Виявлено та сформульовано пропозиції стосовно усунення правових колізій у сфері адміністративно-правових основ регулювання діяльності фіскальних органів щодо забезпечення фінансової безпеки України. Так, у Законі України «Про центральні органи виконавчої влади» йдеться, що така служба, як центральний орган виконавчої влади, виконує функції з реалізації державної політики та може лише вносити відповідні пропозиції стосовно забезпечення формування державної політики. Такому формулюванню відповідає і визначення поняття ДФС України, що закріплене у положенні про даний орган державної влади. Однак, ДФС України та її територіальні органи, як контролюючі органи доходів і зборів та органи стягнення, у нормах Податкового кодексу України, Митного кодексу України та Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» здійснюють забезпечення формування та реалізують державну податкову, державну митну політику та політику у сфері адміністрування податків та зборів. Відмічено, що пункт 1.1 статті 1 Податкового кодексу України,

визначаючи державну податкову справу, також вказує саме на забезпечення формування контролюючими органами державної податкової політики. Логічним є приведення норм Податкового кодексу України, Митного кодексу України, Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» та інших законодавчих актів України у відповідність до останніх перетворень, що відбулись у структурі державного апарату через проведення адміністративної реформи 2014 року, з метою гармонізації їх застосування на практиці, замінивши таке формулювання як «забезпечення формування державної політики» на «внесення пропозицій щодо забезпечення формування державної політики». Тобто, не у повній мірі є законодавчо врегульованими адміністративно-правові основи діяльності фіскальних органів щодо забезпечення фінансової безпеки держави. Дана ситуація призводить до неможливості належного виконання фіскальними органами нашої держави всього спектру покладених на них повноважень стосовно забезпечення фінансової безпеки України.

Розділ 4 «Теоретичні та практичні передумови комплексного підходу до вивчення і розв'язання проблеми забезпечення фінансової безпеки України в умовах економічної кризи» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 4.1 «Правове забезпечення фінансової безпеки України в умовах глобалізації світового економіко-правового простору» проаналізовано, що глобалізація – це досить складний і всеосяжний процес, який має позитивні та негативні сторони свого прояву.

В ході аналізу чинного законодавства виявлено, що основні нормативно-правові акти з питань забезпечення фінансової безпеки нашої держави, зокрема, Закон України «Про основи національної безпеки України» та Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері лише частково згадують про існування процесу глобалізації, не визначаючи позитивних та негативних сторін даного явища, а також способів протидії глобальним загрозам, вплив яких постійно зростає. Відсутність належного економіко-правового аналізу негативного впливу глобалізаційних процесів призвела до зростання загроз фінансовій безпеці України, а також до зниження її рейтингу серед держав світу. Лише у Стратегії інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів опосередковано аналізуються глобалізаційні процеси та їх вплив на фінансову безпеку нашої держави.

Встановлено, що розуміння сутності категорії «фінансова безпека держави» у значній мірі визначається саме впливом на неї глобалізаційних процесів. Зменшується позитивне значення управлінської ролі держави та її законотворчої діяльності на фінансові процеси. Поняття «стійкість» та «стабільність» у глобальному суспільстві перестають бути фундаментальними та знаходять власне вираження у двох аспектах. Вони, з одного боку, сприймаються як стан тимчасової рівноваги, а з іншого, – як можливість контролювати лише незначний фрагмент реальності. Часткове ототожнення фінансової безпеки держави і фінансової стабільності її розвитку у сучасних умовах поступово втрачає сенс.

Аналіз існуючих наукових досліджень підтверджує переконання автора, що в умовах глобалізації світового економіко-правового простору значно знижується роль поняття «фінансова незалежність держави». Вона не може бути у повній мірі забезпеченою навіть за допомогою фінансово-правових важелів впливу, оскільки, у реальності навіть найсильніші у фінансовому плані держави досить сильно включені у глобальні фінансові процеси і практично не можуть дозволити собі вийти з них.

У підрозділі 4.2 «Адміністративно-правові заходи протидії корупції для покращення рівня фінансової безпеки України» досліджено, що значне погіршення фінансової ситуації в Україні є свідченням зниження рівня вітчизняної фінансової безпеки держави, яке є наслідком не тільки корупційних діянь, але й інших негативних факторів, що мають місце у нашій державі. За даними міжнародної організації Transparency International, станом на кінець 2016 року Україна належала до ряду держав з найбільшим рівнем поширення корупційних діянь. Тому, протидія корупції, у тому числі, за допомогою адміністративних та фінансово-правових заходів впливу є першочерговим завданням для покращення рівня фінансової безпеки України. Зазначений тезис підтверджується практикою розбудови фінансової безпеки розвинених держав.

Констатується, що в світі не існує уніфікованих адміністративних та фінансово-правових заходів протидії корупції та іншим зловживанням тому, що корупційні механізми створювались у державах неодноразово та за конкретних умов, і ще нікому не вдавалося змінити їх одразу і повністю. Визнано за доцільне комплексно використати в Україні досвід Швеції, Гонконгу, Сінгапуру, Фінляндії та Грузії, суть якого полягає не у повному усуненні корупції з українського суспільства, а у її мінімізації та обмеженні певними рамками. Позитивним використанням такого досвіду є створення Національного агентства з питань запобігання корупції та Національного антикорупційного бюро України, але повністю покладатися на згадані органи, як показує практика, недоцільно.

Враховуючи світовий досвід протидії корупції, наша держава також прагне мінімізувати дане явище та його вплив на власну фінансову безпеку. Для зменшення поширення корупції доцільно реформувати основні сфери управління. Кошти, що використовуються у корупційних діяннях та не потрапляють до Державного бюджету України, можуть слугувати потужним внутрішнім резервом для підвищення рівня фінансової безпеки України.

У підрозділі 4.3 «Правові проблеми механізму детінізації економіки як передумови підвищення рівня фінансової безпеки держави» вказано, що, починаючи з 90-х років минулого століття, процеси, що відбуваються в Україні та інших пострадянських державах, супроводжуються значним підвищенням рівня загроз для власної фінансової безпеки, серед яких одне з провідних місць належить феномену тіньової економіки. Особливо зараз в умовах фінансово-економічної кризи існує загроза тінізації економіки України, яка виникає через недосконале правове забезпечення, а також відсутність належного рівня практичних заходів активного державного регулювання процесами забезпечення фінансової безпеки нашої держави. При наявності загрози безпека визначається здатністю системи на такі дії:

нейтралізувати загрози; створити перешкоди на шляху просування загрози; зупинити її та інше.

Правове забезпечення фінансової безпеки нашої держави має на меті встановлення такого законодавчого режиму, який підтримає достатній рівень розвитку України, невразливість і незалежність її фінансових інтересів по відношенню до можливих зовнішніх та внутрішніх загроз, а також впливів. Провідними нормативно-правовими документами у посиленні боротьби з тіньовою економікою у нашій державі виступають: Кримінальний кодекс України, яким встановлено кримінальну відповідальність за таку протиправну діяльність, а саме таку, як легалізація (відмивання) доходів, які отримані злочинним шляхом; Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», який спрямований на захист прав та законних інтересів громадян, суспільства і держави, а також забезпечення фінансової безпеки держави; Постанова Кабінету Міністрів України «Про сорок рекомендацій групи по розробці фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей», що зобов'язує органи виконавчої влади, банківські й інші фінансові установи керуватись у своїй діяльності даними рекомендаціями.

Залишається доцільним вирішення низки проблем правового регулювання забезпечення фінансової безпеки шляхом приведення до європейських стандартів законодавства України у сфері відповідальності за фінансові злочини тому, що надлишкова криміналізація правопорушень у сфері бізнесу призводить, з одного боку, до обмеження прав і свобод громадян, зниження їх підприємницької активності, а з іншого, – не приносить ніякої вигоди державі, яка фактично не отримує належного відшкодування втрат, завданих такими діями. Основи нормативно-правового регулювання боротьби з тіньовою економікою закріплені у Конвенції про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом. У даному міжнародному документі визначається необхідність проведення спільної кримінальної політики, спрямованої на захист суспільства у боротьбі з тяжкими злочинами, що стали зростаючою міжнародною проблемою.

Оптимальним є комплекс дій, який одночасно направлений на: удосконалення системи оподаткування та зменшення податкового тиску; посилення контролю держави за фінансовими та товарними потоками суб'єктів господарської діяльності; посилення адміністративної, фінансової та кримінальної відповідальності за несплату податків; адміністрування тіньових доходів з одночасним поліпшенням умов оподаткування.

У підрозділі 4.4 «Теоретико-методологічна сутність забезпечення фінансової безпеки України в умовах економічної кризи» проаналізовано, що, зважаючи на нагальну необхідність підвищення ефективності діяльності державних органів у фінансово-кредитній сфері та з метою забезпечення стабільності в Україні, Верховною Радою України був прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законів України з метою подолання негативних наслідків фінансової кризи». Даним нормативно-правовим актом було внесено зміни до багатьох джерел для забезпечення фінансової безпеки України в умовах економічної кризи. Досліджуючи

норми Закону України «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні», стає очевидним, що назва не відповідає його змісту. Вищезгадані та інші нормативно-правові акти не змогли створити передумови для належного правового забезпечення фінансової безпеки України в умовах економічної кризи. Зазначена теоретико-методологічна сутність підходів до забезпечення фінансової безпеки України з урахуванням негативного впливу економічної кризи дозволила виявити проблеми та запропонувати шляхи їх розв'язання за рахунок удосконалення правового забезпечення фінансової безпеки держави (за даних умов), а також зобов'язання держави якісно здійснювати ряд заходів, а саме: нейтралізувати вплив світових фінансових криз та навмисних дій світових суб'єктів, тіньових структур на національну економічну систему; підтримувати стабільність фінансово-економічного розвитку держави; забезпечувати стійкість основних фінансово-економічних параметрів; запобігати переміщення капіталів за кордон, у тому числі, з реального сектору економіки; запобігати конфлікти між владою різних рівнів з приводу розподілу і використання ресурсів державного та інших бюджетів; ефективно залучати і використовувати кошти іноземних запозичень; запобігати вчинення злочинів та адміністративних правопорушень у фінансових правовідносинах. Фінансова безпека вимагає стабільного, поступального економічного і соціального розвитку держави та суспільства, якого можна досягти за допомогою забезпечення належного та ефективного функціонування не тільки елементів фінансової системи нашої держави, а й усіх взаємопов'язаних із нею ланок державного управління.

Розділ 5 «Концептуальні напрями та шляхи удосконалення реформування правового забезпечення фінансової безпеки України на основі використання досвіду міжнародних фінансових організацій» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 5.1 «Правові основи діяльності міжнародних фінансових організацій, які здійснюють вплив на фінансову безпеку України» зазначається, що останнім часом значно збільшуються роль та вплив на фінансову безпеку нашої держави з боку глобалізаційних факторів, одним з яких являється широко розповсюджена діяльність міжнародних фінансових організацій, які посилюють власний вплив шляхом надання кредитування за умови виконання Україною певних домовленостей.

Доведено, що сучасна інституціональна структура міжнародних фінансових організацій та інститутів характеризується розгалуженою системою, до складу якої входять як глобальні, так і регіональні валютно-фінансові установи. Вони функціонують згідно з індивідуальними положеннями з урахуванням міжнародного співробітництва, яке врегульовується двосторонніми договорами. Значну роль у концентрації фінансово-кредитних ресурсів і регулюванні сучасного світового господарства відіграють міжнародні фінансові організації, які мають різний правовий статус, визначений правовими актами, що мають стабільний та ефективний характер відповідно до норм міжнародного права. Україна найбільше співпрацює з такими міжнародними фінансовими організаціями, як: Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, Європейський банк реконструкції та розвитку,

Чорноморський банк торгівлі та розвитку, Європейський інвестиційний банк, Північний інвестиційний банк, Північна екологічна фінансова корпорація.

Визначено, що членство у міжнародній фінансовій організації являється формою реалізації суверенних прав держави, які остання добровільно делегує, не втрачаючи у повній мірі власної компетенції над ними. Обсяг делегування становить сутність інституту наднаціональності. Важливість створення міжнародних фінансових організацій, володіючих елементами наднаціональності, спричинена взаємозалежністю держав і потребою у забезпеченні власної фінансової безпеки, яку не завжди можна належним чином забезпечити винятково у межах національних кордонів. Необхідність пошуку взаємоузгоджених рішень вимагає посилення ролі і розширення компетенції міжнародних фінансових організацій. Встановлено, що порядок їх створення передбачає прийняття основного установчого документа в якості статуту, який може називатися договором або конвенцією, а також формування структури організації і порядку створення та скликання їх головного органу.

У підрозділі 5.2 *«Імплементация досвіду міжнародних фінансових організацій у забезпеченні фінансової безпеки України (на прикладі співпраці з МВФ)»* показано, що активно з МВФ Україна почала співпрацювати з 1994 р., використовуючи його ресурси для створення необхідних передумов для проведення реформ та підвищення рівня власної фінансової безпеки. Виявлено, що значна частина отриманих ресурсів направлялася на вирішення поточних проблем України та на поповнення золотовалютних резервів держави, а не для розвитку фінансової системи держави та створення нових робочих місць.

Обґрунтовано, що імплементация досвіду МВФ у забезпеченні фінансової безпеки України може мати як позитивний, так і негативний характер. Дана позиція підтверджується тим, що це: сприяє реформуванню бюджетної та податкової безпеки; підвищує стабільність національної валюти шляхом збільшення валютних резервів (валютна безпека); забезпечує дешевими кредитними ресурсами (боргова безпека); підвищує інвестиційний імідж та довіру до України на світовій арені (інвестиційна безпека); пришвидшує проведення реформування бюджетної, фіскальної та пенсійної систем. Виконання вимог МВФ не завжди підвищує рівень фінансової безпеки нашої держави, а інколи ускладнює соціальну ситуацію у державі (підвищення тарифів на комунальні послуги та інше).

Доведено, що використовувати кредитні ресурси міжнародних фінансових організацій, зокрема, МВФ для забезпечення фінансової безпеки України можна по-різному. З одного боку, вони надають доступ до доволі дешевих кредитних ресурсів та знижують імовірність дефолту нашої держави, тобто, утримують фінансову безпеку України від кардинально негативних проявів. З іншого боку, виконання не завжди обґрунтованих для нашої держави рекомендацій становить загрозу її національним фінансовим інтересам, оскільки, прямо чи опосередковано суперечить усім структурним елементам фінансової безпеки України. Зростання загроз спричиняється і тим, що Україна фактично залучає кошти МВФ для рефінансування своїх попередніх боргів. Доцільним є і надалі підтримувати співпрацю України з МВФ, яку запропоновано зосередити у наступному: отриманні технічної допомоги,

яка сприятиме підвищенню стабільності та поступовому зростанню у фінансовій сфері; залученні кредитних ресурсів міжнародних фінансових організацій для розвитку та підтримки виробничого потенціалу в усіх сферах національної економіки, що дасть змогу підвищити їх привабливість для іноземних інвесторів.

Констатується доцільність підвищення рівня ефективності використання кредитів, зокрема, виключити вплив корупційної складової при розподілі та використанні кредитних ресурсів. Потребує удосконалення реформування базових сегментів вітчизняної фінансової системи, що сповільнює процес залучення приватного іноземного капіталу у формі інвестицій. Саме тому, Україна сьогодні значною мірою потребує фінансування з боку міжнародних фінансових організацій.

У підрозділі 5.3 «*Напрями вдосконалення правового забезпечення фінансової безпеки України*» відзначено, що внесення відповідних змін до чинного законодавства має передбачити створення комплексної системи забезпечення фінансової безпеки держави. Відзначається, що низька ефективність застосування законодавства у сфері фінансової безпеки держави призводить до неналежного забезпечення фінансової безпеки держави, що не дозволяє повноцінно реалізовувати загальнодержавні інтереси у фінансовій сфері. Особливу увагу при цьому пропонується приділяти напрацюванню базового закону, яким необхідно визначити принципи та особливості функціонування системи забезпечення фінансової безпеки. У якості такого нормативно-правового акту пропонується для розгляду проект Закону України «Про основи фінансової безпеки України». Зазначеним проектом пропонується розробити і затвердити Концепцію забезпечення фінансової безпеки України, якою визначаються цільові настанови та керівні принципи фінансового будівництва, а також напрями діяльності органів державної влади у конкретній обстановці з метою своєчасного виявлення, відвернення і нейтралізації реальних та потенційних загроз національним фінансовим інтересам України.

Запропоновано передбачити у вищезгаданій Концепції розділ «Безпека у інвестиційній сфері», адже саме завдяки інвестиційному наповненню досить багато проблем, що виникають у процесі забезпечення фінансової безпеки держави, можуть і повинні бути вирішені доволі швидко та ефективно. При цьому необхідно використати допомогу інших держав та міжнародних суб'єктів правовідносин, які виявили бажання інвестиційно підтримати окремі проекти у нашій державі, а також брати участь у приватизаційних процесах.

Реалізуючи комплексний і системний підхід до удосконалення законодавства України у сфері забезпечення фінансової безпеки держави, необхідно виходити з того, що відповідний базовий закон утворить підґрунтя для формування даного сегмента. Його основними завданнями є: виділення складових фінансової безпеки у діяльності держави; впровадження єдиного узгодженого механізму функціонування системи забезпечення фінансової безпеки, у тому числі, забезпечення ефективної координації дій суб'єктів, що володіють правовим статусом у зазначеній сфері, а також впровадження системного підходу до планування та забезпечення виконання заходів щодо забезпечення фінансової безпеки; створення якісно нових можливостей ефективного функціонування усіх способів і засобів, якими забезпечується фінансова безпека України.

ВИСНОВКИ

У висновках наведено найсуттєвіші результати монографічного дослідження, в якому представлено теоретичні узагальнення та вирішення наукової проблеми визначення парадигми правового забезпечення фінансової безпеки України та на основі позитивного світового досвіду розроблено концептуальні заходи правового впливу, які спрямовані на попередження, мінімізацію, ліквідацію як внутрішніх, так і зовнішніх загроз. Основні з них полягають у наступному:

1. Стан правового забезпечення належного рівня фінансової безпеки держави, незважаючи на перманентні заходи щодо внесення змін і доповнень до діючих та розробки нових законодавчих актів, є недосконалим, що, в свою чергу, вкрай негативно впливає на забезпечення фінансової безпеки для зміцнення незалежності України, підвищення рівня її економічного розвитку, залучення зовнішніх та внутрішніх інвестицій. Виникненню зазначених проблем сприяло ігнорування та зволікання у проведенні рекомендованих Європейським Союзом реформ у сферах державного будівництва, правоохоронної діяльності, судової системи, а особливо власної фінансової безпеки.

2. Запропоновано нову парадигму правового забезпечення фінансової безпеки держави, сутність якої розкрита через виокремлення основних структурних елементів фінансової безпеки України, а саме: бюджетної, податкової, боргової, банківської, інвестиційної та валютної безпеки держави. За допомогою нормативно-правової бази розкрито їх значення та зміст, а також запропоновано удосконалити вищезгадані дефініції, адже відсутність їх належного законодавчого закріплення призводить до різних наукових поглядів щодо тлумачення та роз'яснення структури фінансової безпеки України. Також розглянуто проблеми фінансової безпеки держави в умовах нестабільності фінансових правовідносин та загроз кризового розвитку. Відзначено негативний вплив з боку організованої злочинності, пов'язаної з тіньовою економікою, та корупційних процесів загальнодержавного та світового масштабу.

3. Визначено, що правове забезпечення фінансової безпеки України базується на певному механізмі, яким виступає система організаційно-правових заходів впливу, що спрямована на попередження, мінімізацію та ліквідацію загроз фінансовій безпеці нашої держави. Констатовано, що у даній сфері чинним основним нормативно-правовим актом залишається застаріла Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері, у якій доцільно розширити систему явищ і чинників, що можуть призвести до створення зовнішніх та внутрішніх загроз фінансовій безпеці держави, з метою найефективнішої їм протидії.

4. Сформульовано тлумачення фінансової безпеки держави, яку необхідно розуміти як стан, за якого забезпечується належне функціонування всіх суб'єктів фінансових правовідносин у державі, що характеризується стійкістю до будь-яких реальних чи потенційних, зовнішніх та внутрішніх негативних впливів, який спроможний забезпечити ефективне функціонування національної фінансової

системи, а також її поступальний розвиток. Запропоновано розглядати фінансову безпеку держави у вузькому та широкому значенні.

5. Обґрунтовано, що у сучасних тенденціях розвитку суспільства ключову роль відіграє система безпеки держави, насамперед, фінансової, як базису для економічної безпеки держави у цілому. Вищезгадане обумовлено негативними процесами, що відбуваються у сучасній фінансовій системі нашої держави. Правове забезпечення фінансової безпеки України необхідно визначати через діяльність державного апарату та всього суспільства, спрямовану на захист національних цінностей та інтересів у фінансовій сфері.

6. Доведено, що основні нормативно-правові акти, прийняті для запобігання та подолання негативних наслідків фінансової кризи у нашій державі, не змогли створити передумови для належного правового забезпечення фінансової безпеки України в умовах економічної кризи. Вважаємо за необхідне правове забезпечення фінансової безпеки держави за умов економічної кризи реалізовувати шляхом: нейтралізації впливу світових фінансових криз та навмисних дій світових суб'єктів, тіньових структур на національну економічну систему; забезпечення стійкості фінансово-економічного розвитку держави; забезпечення стійкості основних фінансово-економічних параметрів; запобігання переміщення капіталів за кордон, у тому числі, з реального сектору економіки; запобігання конфліктів між владою різних рівнів з приводу розподілу і використання ресурсів державного бюджету та інших бюджетів; ефективного залучення і використання коштів іноземних запозичень; запобігання виникнення злочинів та адміністративних правопорушень у фінансових правовідносинах.

7. Обґрунтовано, що швидкий розвиток глобалізаційних процесів призводить до виникнення низки складних та динамічних проблем загальнодержавного, а також глобального характеру, які негативно впливають на сутність правового забезпечення фінансової безпеки України в зазначених умовах. Розуміння сутності фінансової безпеки нашої держави поступово змінюється і визначається впливом глобалізаційних процесів, що призводить до зниження ролі держави та її законодавчої можливості впливати на фінансові процеси. Дефініції «стійкість», «стабільність», «фінансова незалежність» держави у сучасних умовах втрачають сенс.

8. Відзначено, що існуючі адміністративно-правові заходи по протидії корупції з метою покращення рівня фінансової безпеки України ще не відповідають перспективності та досвіду розвинених Швеції, Гонконгу, Сінгапуру, Фінляндії та Грузії, суть якого полягає у мінімізації корупційних проявів, а не у повній їх ліквідації. Запропоновано впроваджувати у життя комплекс заходів щодо реформування різних сфер управління для зменшення поширення корупції у суспільстві, а саме: удосконалення системи державного регулювання адміністративних та фінансових послуг; децентралізацію розподілення бюджетних ресурсів; гармонізацію законодавства зі стандартами ЄС у частині визначення замовника державних закупівель; боротьбу з нарахуванням оплати праці незаконними шляхами; формування Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні діяння.

9. Обґрунтовано встановлення законодавчого режиму, що підтримує належне правове забезпечення фінансової безпеки нашої держави по відношенню до можливих зовнішніх та внутрішніх загроз, а також впливів, у тому числі, з боку тіньової економіки. Поставлено під сумнів твердження про те, що повна ліквідація тіньової економіки є реальним завданням. Запропонований комплекс дій, який зосереджений на зниженні впливу тіньової економіки на рівень фінансової безпеки нашої держави, який складається із: удосконалення системи оподаткування та зменшення податкового тиску; посилення контролю держави за фінансовими та товарними потоками суб'єктів господарської діяльності; посилення адміністративної, фінансової та кримінальної відповідальності за несплату податків; адміністрування тіньових доходів з одночасним поліпшенням умов оподаткування. Потрібно адаптувати до європейських стандартів законодавство у сфері відповідальності за фінансові злочини тому, що надлишкова криміналізація правопорушень у сфері бізнесу призводить, з одного боку, до обмеження прав і свобод громадян, зниження їх підприємницької активності, а з іншого, – не приносить ніякої вигоди державі, яка фактично не отримує належного відшкодування втрат, завданих такими діями.

10. Констатовано, що реформування податкової служби фактично обмежилось реорганізацією Державної податкової адміністрації в Міністерство доходів і зборів, а згодом – у ДФС України. З 2004 року на вищому державному рівні озвучувались наміри ліквідації податкової міліції. В той же час, світовий досвід підтверджує, що фіскальні органи були і залишаються провідними в реалізації заходів щодо забезпечення фінансової безпеки нашої держави. Однак реальні заходи щодо правового забезпечення ефективної діяльності фіскальних органів не здійснено, тому, сформульовано пропозиції стосовно усунення правових колізій у сфері адміністративно-правових основ діяльності фіскальних органів щодо забезпечення фінансової безпеки України, які стосуються виконання функцій з реалізації державної політики та забезпечення її формування або внесення пропозицій стосовно них. Крім того, за сприяння фіскальних органів доцільно підтримати проведення комплексної реформи існуючої системи оподаткування, що дозволить значно підвищити рівень вітчизняної фінансової безпеки.

11. З'ясовано, що у процесі вивчення проблеми забезпечення безпеки держави досить важливим є використання онтологічного та гносеологічного підходів, за допомогою яких виникає можливість здійснити інтерпретацію поняття безпеки в якості загальнонаукової категорії на основі історіографічного підходу до аналізу основних етапів розвитку науки як такої, з одного боку, і онтологічної та гносеологічної інтерпретацій даного поняття у системі наукового знання, – з іншого боку. Генезис проблеми безпеки держави пов'язаний з формуванням та становленням національних інтересів держави. Обумовлено виділення основних підходів до тлумачення змісту поняття «безпека держави», а саме: багатоаспектний стан, що характеризує положення держави у зовнішньому середовищі; комплекс уявлень, в яких присутній елемент порівняння характеристик, що відображають реальний і бажаний стан держави; цінність і мета, для реалізації та забезпечення яких функціонує держава. Розуміння безпеки як відсутності небезпек не

підтверджується реальністю. Завжди присутнє щось загрозливе нормальному функціонуванню держави. На особливу увагу заслуговує той суспільно-філософський зміст, який вкладається в категорію «безпека», і той політико-політологічний зміст, що присутній у категорії «безпека держави». Під безпекою держави необхідно розуміти стан захищеності держави, при якому жодні фактори зовнішнього чи внутрішнього походження не перешкоджають її існуванню, функціонуванню та поступальному розвитку.

12. Визначено правові особливості функціонування та розвитку національної безпеки України. Наявність багатьох колізій між положеннями базових законодавчих актів з питань забезпечення національної безпеки суттєво ускладнює процес стабільного розвитку держави, знижує ефективність функціонування сектору безпеки, його взаємодії з іншими суб'єктами, залученими до виконання завдань у відповідній сфері. Відмічається, що на рівні закону є недоцільним визначення загроз та основних напрямів державної політики у сфері забезпечення національної безпеки, тому, запропоновано дані положення закріпити у Стратегії національної безпеки України, яка, відповідно до вимог часу, буде періодично уточнюватися, що відповідає досвіду розвинених держав та закріплено у чинному законодавстві України.

13. Встановлено тісний взаємозв'язок між усіма структурними елементами національної безпеки України, основним із яких являється економічна безпека, що є базовою для забезпечення інших частин національної безпеки, а саме: військової, політичної, соціальної, екологічної, технологічної, інформаційної та інших. Економічна безпека України взаємодіє з іншими видами національної безпеки, проникаючи у них, акумулює в собі їх дію та залишається основою національної безпеки нашої держави. Пропонується розглядати економічну безпеку держави, як стан і здатність останньої протистояти різним небезпекам, а також забезпечувати перспективний розвиток економічної системи та добробуту населення. Доведено, що провідною складовою економічної безпеки України є фінансова безпека, від якої залежить реалізація національних інтересів та поступальний розвиток держави на основі відповідного нормативно-правового забезпечення фінансових та інвестиційних процесів як у внутрішньодержавних, так і у міжнародних правовідносинах.

14. Доведено, що правовий механізм забезпечення економічної безпеки України повинен включати наступні елементи: нормативно-правову основу; функціональний механізм публічної влади; систему суб'єктів господарювання; суспільно-політичну інфраструктуру. Для належного нормативно-правового регулювання економічної безпеки нашої держави запропонована систематизація правових актів за юридичною силою у логічній послідовності. Правове забезпечення економічної безпеки України доцільно характеризувати через наступні блоки правовідносин: правовідносини, пов'язані зі збереженням і підтримкою функціонування економічної системи держави та її господарства; правовідносини, пов'язані з підтримкою функціонування економіки у надзвичайних ситуаціях; правовідносини, пов'язані з регулюванням відносин власності; правовідносини із суб'єктами міжнародного права.

15. Проведений аналіз правового регулювання окремих елементів економічної безпеки України дав змогу виділити серед них такі: сировинно-ресурсна (продовольча та енергетична безпека держави), фінансова, соціальна, інформаційна, зовнішньоекономічна та митна безпеки нашої держави. У зв'язку із наявністю значної частини невирішених правових колізій та/або дублювання норм запропоновано здійснити систематизацію та консолідацію правової бази, що регулює окремі елементи економічної безпеки України.

16. Визначено, що в останні роки зростає вплив на фінансову безпеку України глобалізаційних факторів, одним з яких є функціонування міжнародних фінансових організацій. Необхідність створення міжнародних фінансових організацій, які володіють елементами наднаціональності, спричинена взаємозалежністю держав і потребою у забезпеченні власної фінансової безпеки, яку не завжди можна належним чином реалізувати винятково у межах кордонів окремої держави.

17. В ході аналізу світової практики запозичень виявлено, що використання досвіду МВФ, як і інших міжнародних організацій, не можна розглядати лише з позитивної сторони. Адже зазвичай рекомендації МВФ носять загальний характер, який не завжди можна використовувати для підвищення фінансової безпеки саме України. Обґрунтовано розширення співпраці з МВФ і надалі у рамках отримання технічної допомоги та залучення ресурсів для розвитку базових сфер держави, що також дасть змогу підвищити її привабливість для іноземних інвесторів та посилити фінансову безпеку держави.

18. На основі аналізу базових положень норм чинного законодавства у сфері забезпечення фінансової безпеки України зосереджено увагу на проблемних аспектах, що дозволило запропонувати внесення змін та доповнень до оновленої Концепції забезпечення фінансової безпеки України та удосконалення ключових її елементів шляхом доповнення розділом «Безпека у інвестиційній сфері». Позитивний досвід свідчить, що завдяки інвестиційному наповненню досить багато проблем, що виникають у процесі забезпечення фінансової безпеки держави, можуть і повинні бути вирішені оперативно та ефективно.

19. Для заповнення правового вакууму у сфері забезпечення фінансової безпеки нашої держави автором розроблено та запропоновано проект Закону України «Про основи фінансової безпеки України». Вказаний закон має стати базовим у правовому забезпеченні фінансової безпеки України, а також створити комплексне та системне підґрунтя для формування даного сегмента. Запропоновано у законі виділити ряд основних положень, якими будуть визначатися правові питання регулювання забезпечення фінансової безпеки держави і її структурних елементів, а саме: окреслити терміни, що є базовими у процесі функціонування механізму забезпечення фінансової безпеки нашої держави; розкрити правовий статус суб'єктів фінансової безпеки України; окреслити правове положення суб'єктів фінансової безпеки нашої держави; сформулювати національні інтереси у сфері фінансової безпеки України; розробити принципи, на основі яких забезпечується фінансова безпека нашої держави; визначити загрози, що заважають належним чином забезпечувати фінансову безпеку України; окреслити основні напрями державної політики у сфері забезпечення фінансової безпеки нашої

держави; розробити порядок реалізації контрольних заходів стосовно забезпечення фінансової безпеки держави. Відповідно до положення нового базового закону мають розроблятися інші правові акти, а реалізація зазначених висновків і пропозицій має сприяти удосконаленню правового забезпечення фінансової безпеки України.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії

1. Бригінець О.О. Правове регулювання фінансової безпеки України: монографія / О.О. Бригінець. – Ірпінь: Університет ДФС України, 2016. – 362 с.

Рецензія на монографію: Коломоєць Т.О. Правове регулювання фінансової безпеки України / Т.О. Коломоєць // Збірник наукових праць «Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки» – 2016. – № 4. – С. 142-144.

Навчальні посібники

2. Фінансове право (у запитаннях і відповідях): навчальний посібник / О.О. Бригінець, Л.М. Касьяненко, Ю.І. Аністратенко та ін.; за заг. ред. д.ю.н., професора Л.М. Касьяненко. – Ірпінь: Національний університет ДПС України, 2014. – 318 с.

Наукові статті у фахових наукових виданнях

3. Бригінець О.О. Декриміналізація національного законодавства та формування фінансової безпеки держави / О.О. Бригінець // Держава і право. – 2011. – № 54. – С. 250-255.

4. Бригінець О.О. Вплив світової економічної кризи на економічну безпеку держави / О.О. Бригінець // Право та управління. – 2012. – № 3. – С. 54-64.

5. Бригінець О.О. Сутність бюджетного процесу та його стадій / О.О. Бригінець, Г.М. Гераськевич // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2013. – № 23. – С. 107-110.

6. Бригінець О.О. Вплив тіньової економіки на стан вітчизняної фінансової безпеки / О.О. Бригінець // Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія». – 2014. – № 1. – С. 99-109.

7. Бригінець О.О. Забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання / О.О. Бригінець // Экономическая безопасность субъектов хозяйствования: теория и практика: сборник научных трудов. – Донецк: Изд-во «Ноулидж». – 2014. – С. 86-95.

8. Бригінець О.О. Вплив корупції на рівень фінансової безпеки держави / О.О. Бригінець // Збірник наукових праць Національного університету ДПС України. – 2014. – № 2 (65). – С. 10-14.

9. Бригінець О.О. Детінізація економіки як основа фінансової безпеки держави / О.О. Бригінець // Фінансове право. – 2014. – № 3 (29). – С. 62-65.

10. Бригінець О.О. Забезпечення вітчизняної економічної безпеки в умовах монополізму економіки України / О.О. Бригінець, В.Т. Білоус // Фінансове право. – 2015. – № 3 (33). – С. 44-47.

11. Бригінець О.О. Розв'язання проблем управління державною власністю – шлях до укріплення фінансової безпеки держави / О.О. Бригінець // Фінансове право. – 2015. – № 4 (34). – С. 46-50.

12. Бригінець О.О. Історичний розвиток правового забезпечення економічної безпеки держави / О.О. Бригінець // Збірник наукових праць Національного університету ДПС України. – 2015. – № 4. – С. 49-54.

13. Бригінець О.О. Використання позитивного зарубіжного досвіду у сфері боротьби з корупцією – шлях до укріплення фінансової безпеки держави / О.О. Бригінець // Актуальні питання публічного та приватного права. – 2015. – № 3 (11). – С. 133-137.

14. Бригінець О.О. Особливості формування механізму правового забезпечення фінансової безпеки України / О.О. Бригінець // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2016. – № 837. – С. 36-41.

15. Бригінець О.О. Правове забезпечення банківської безпеки держави як структурного елемента фінансової безпеки держави / О.О. Бригінець // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2016. – № 40. – Т 1. – С. 137-140.

16. Бригінець О.О. Правове забезпечення валютної безпеки держави як структурного елемента фінансової безпеки держави / О.О. Бригінець // Прикарпатський юридичний вісник. – 2016. – № 3 (12). – С. 51-54.

17. Бригінець О.О. Правове забезпечення інвестиційної безпеки держави як структурного елемента фінансової безпеки держави / О.О. Бригінець // Держава та регіони. Серія: Право. – 2016. – № 4. – С. 52-57.

18. Бригінець О.О. Місце державної фіскальної служби України в процесі реалізації фінансової безпеки держави / О.О. Бригінець // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція». – 2016. – № 22. – С. 60-63.

19. Бригінець О.О. Правове забезпечення митної безпеки держави як окремого елемента економічної безпеки держави / О.О. Бригінець // Економіка. Фінанси. Право. – 2016. – № 10. – С. 37-40.

20. Бригінець О.О. Правове забезпечення інформаційної безпеки держави як окремого елемента економічної безпеки держави / О.О. Бригінець // Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право». – 2016. – № 4. – С. 140-142.

21. Бригінець О.О. Діалектика виникнення та теоретико-методологічний інструментарій дослідження фінансової безпеки України / О.О. Бригінець // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». – 2016. – № 5. – С. 23-26.

Публікації в періодичних виданнях інших держав

22. Бригінець А.А. Влияние глобализационных процессов на состояние финансовой безопасности государства / А.А. Бригінець // Международный научно-практический правовой журнал «Legea si Viata». – 2015. – № 12 (228). – С. 16-19.

23. Бригінець О.О. Правове регулювання боргової безпеки держави як складової частини фінансової безпеки держави / О.О. Бригінець // Национальный юридический журнал: теория и практика. – 2015. – № 6 (16). – С. 108-111.

24. Бригінець О.О. Правове регулювання фінансової безпеки держави в умовах економічної кризи / О.О. Бригінець // Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky. – 2015. – № 6. – С. 16-18.

25. Бригінець А.А. Правовое обеспечение бюджетной безопасности государства как структурного элемента финансовой безопасности государства / А.А. Бригінець // Международный научно-практический правовой журнал «Legea si Viata». – 2016. – № 11/2 (299). – С. 9-12.

26. Бригінець А.А. Правовые особенности функционирования и развития безопасности государства / А.А. Бригінець, А.В. Бригінець // Международный научно-практический правовой журнал «Legea si Viata». – 2016. – № 12/3 (300). – С. 15-18.

27. Бригінець О.О. Теоретико-правові основи дослідження проблем безпеки держави / О.О. Бригінець, А.В. Бригінець // Национальный юридический журнал: теория и практика. – 2016. – № 6 (22). – С. 66-71.

Тези доповідей і наукових повідомлень на науково-практичних конференціях

28. Бригінець О.О. Фінансовий моніторинг у протидії легалізації (відмиванню) коштів, здобутих злочинним шляхом / О.О. Бригінець, Д.А. Яцюк // Право і держава в умовах глобалізації та регіоналізації : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 14 жовтня 2011 р. : тези доповіді – Ірпінь, 2011. – С. 317-319.

29. Бригінець О.О. Банківська діяльність та фінансова безпека держави / О.О. Бригінець // Сучасні держава і право: теорія та практика : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 7 грудня 2012 р. : тези доповіді – Ірпінь, 2012. – С. 87-88.

30. Бригінець О.О. Економічна безпека держави: проблеми та напрями покращення / О.О. Бригінець, Я.В. Притика // Сучасна економічна наука: теорія та практика : Збірник тез наукових робіт учасників Міжнародної науково-практичної конференції, 26-27 жовтня 2012 р. : тези доповіді – Одеса, 2012. – С. 65-67.

31. Бригінець О.О. Корупція як загроза фінансовій безпеці держави / О.О. Бригінець // Корупція в Україні: причини поширення та механізми протидії : Збірник наукових праць міжвузівської науково-дослідної конференції студентів та молодих вчених, 10 квітня 2013 р. : тези доповіді – Ірпінь, 2013. – С. 19-21.

32. Бригінець О.О. Вплив реалізації механізму податкового компромісу на стан фінансової безпеки держави / О.О. Бригінець, В.Т. Білоус // Бюджетно-податкова політика та регіональний розвиток України : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 22 травня 2015 р. : тези доповіді – Ірпінь, 2015. – С. 43-46.

33. Бригінець О.О. Забезпечення фінансової безпеки України в умовах глобалізації світового економіко-правового простору / О.О. Бригінець //

Євроінтеграційні процеси в Україні: економічний та правовий аспект : науково-практичний круглий стіл, 8 вересня 2015 р. : тези доповіді – Ірпінь, 2015. – С. 6-9.

34. Бригінець О.О. Взаємозв'язок національних інтересів держави та фінансової безпеки держави / О.О. Бригінець // Основні напрями реформування законодавства України в сучасних умовах : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 5-6 листопада 2015 р. : тези доповіді – Дніпропетровськ, 2015. – С. 31-35.

35. Бригінець О.О. Ціна на газ для України як критерій вітчизняної фінансової безпеки / О.О. Бригінець // Права та обов'язки людини у сучасному світі : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 13-14 листопада 2015 р. : тези доповіді – Одеса, 2015. – С. 108-110.

36. Бригінець О.О. Вплив спекулятивного капіталу на стан фінансової безпеки України в умовах глобалізації / О.О. Бригінець // Фінансово-економічна стратегія розвитку України в умовах сучасних геополітичних викликів (економіко-управлінські, правові, інформаційно-технічні, гуманітарні аспекти) : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 20 листопада 2015 р. : тези доповіді – Дніпропетровськ, 2015. – С. 170-171.

37. Бригінець О.О. Правове регулювання управління зовнішнім державним боргом як провідний елемент забезпечення фінансової безпеки держави / О.О. Бригінець // Фінансове право у ХХІ сторіччі : III Міжнародна науково-практична інтернет-конференція, 11 грудня 2015 р. : тези доповіді – Ірпінь, 2015. – С. 23-25.

38. Бригінець О.О. Правове регулювання напрямів удосконалення діяльності правоохоронного підрозділу державної фіскальної служби для підвищення рівня вітчизняної фінансової безпеки держави / О.О. Бригінець // Реформування податкової системи України відповідно до європейських стандартів : Збірник матеріалів VII Міжнародної науково-практичної конференції, 22 грудня 2015 р. : тези доповіді – Ірпінь, 2015. – С. 417-419.

39. Бригінець О.О. Забезпечення фінансової безпеки України в умовах глобалізації світового економіко-правового простору / О.О. Бригінець // Фінансова безпека України на сучасному етапі : Збірник тез Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 25 березня 2016 р. : тези доповіді – Ірпінь, 2016. – С. 41-43.

40. Бригінець О.О. Організаційна діяльність у сфері забезпечення бюджетної безпеки України / О.О. Бригінець // Актуальні питання організації та розвитку наукової, науково-технічної й науково-педагогічної діяльності в Україні : Збірник тез Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 30 серпня 2016 р. : тези доповіді – Київ, 2016. – С. 12-14.

41. Бригінець О.О. Продовольча безпека як важливий елемент економічної безпеки держави / О.О. Бригінець // Актуальні проблеми вдосконалення законодавства та правозастосування : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 28-29 жовтня 2016 р. : тези доповіді – Запоріжжя, 2016. – С. 55-57.

42. Бригінець О.О. Енергетична безпека як важливий елемент економічної безпеки держави / О.О. Бригінець // Чинники розвитку юридичних наук у ХХІ

столітті : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 4-5 листопада 2016 р. : тези доповіді – Дніпро, 2016. – С. 83-86.

43. Бригінець О.О. Роль соціальної безпеки у забезпеченні економічної безпеки держави / О.О. Бригінець // Юридична наука України: історія, сучасність, майбутнє : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 4-5 листопада 2016 р. : тези доповіді – Харків, 2016. – С. 63-66.

44. Бригінець О.О. Обґрунтування необхідності прийняття Закону України «Про основи фінансової безпеки України» / О.О. Бригінець // Права та обов'язки людини у сучасному світі : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 11-12 листопада 2016 р. : тези доповіді – Одеса, 2016. – С. 112-114.

45. Бригінець О.О. Щодо підвищення ефективності Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері / О.О. Бригінець // Нове міжнародне право та національне законодавство – нові завдання юридичної науки : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 11-12 листопада 2016 р. : тези доповіді – Київ, 2016. – С. 81-83.

46. Бригінець О.О. Національний інтерес як одна з основ забезпечення національної безпеки держави / О.О. Бригінець // Правові системи суспільства: сучасні проблеми та перспективи розвитку : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 18-19 листопада 2016 р. : тези доповіді – Львів, 2016. – С. 67-71.

47. Бригінець О.О. Правове забезпечення зовнішньоекономічної безпеки держави як окремого елемента економічної безпеки держави / О.О. Бригінець // Правові засоби забезпечення та захисту прав людини: вітчизняний та зарубіжний досвід : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 18-19 листопада 2016 р. : тези доповіді – Харків, 2016. – С. 39-41.

48. Бригінець О.О. Правове забезпечення податкової безпеки держави як структурного елемента фінансової безпеки України / О.О. Бригінець // Фінансова безпека України на сучасному етапі : Матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 28 листопада 2016 р. : тези доповіді – Ірпінь, 2016. – С. 20-25.

АНОТАЦІЯ

Бригінець О.О. Правове забезпечення фінансової безпеки України. – *На правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Університет державної фіскальної служби України, Ірпінь, 2017.

Дисертація є комплексним науковим дослідженням, яке вирішує науково-практичну проблему удосконалення правового забезпечення фінансової безпеки України.

У роботі визначено сучасну парадигму сутності та значення фінансової безпеки України. На основі аналізу основних положень норм чинного законодавства у сфері забезпечення фінансової безпеки держави зосереджено увагу на розв'язанні

проблемних аспектів теоретико-прикладного характеру. Запропоновано внесення змін та доповнень до оновленої Концепції забезпечення фінансової безпеки України з розширенням її структурних елементів. Безпосередньо для удосконалення правового забезпечення фінансової безпеки держави розроблено проект Закону України «Про основи фінансової безпеки України», який передано до Верховної Ради України.

Шляхом удосконалення теоретико-методологічних підходів фінансову безпеку держави розглянуто у вузькому та широкому значенні, що дало можливість визначити сучасні підходи до вирішення проблем правового забезпечення фінансової безпеки держави через правові норми. Відзначено доцільність врахування наукової позиції стосовно виділення основних елементів фінансової безпеки держави при розробці її правового забезпечення. Розкрито напрями правового забезпечення фінансової безпеки України в умовах глобалізації світового економіко-правового простору та економічної кризи.

Запропоновано шляхи удосконалення правового забезпечення фінансової безпеки України на основі використання позитивного досвіду міжнародних фінансових організацій та фінансово розвинених держав.

Ключові слова: фінансова безпека, безпека держави, забезпечення фінансової безпеки України, регулювання фінансової безпеки України, механізм правового забезпечення фінансової безпеки держави, елементи фінансової безпеки України, основи фінансової безпеки, рівень фінансової безпеки України.

АННОТАЦІЯ

Бригинец А.А. Правовое обеспечение финансовой безопасности Украины.

– *На правах рукописи.*

Диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Университет государственной фискальной службы Украины, Ирпень, 2017.

Диссертация является комплексным научным исследованием, которое решает научно-практическую проблему совершенствования правового обеспечения финансовой безопасности Украины.

В работе определена современная парадигма сущности и значения финансовой безопасности Украины. На основе анализа основных положений норм действующего законодательства в сфере обеспечения финансовой безопасности государства внимание сосредоточено на решении проблемных аспектов теоретико-прикладного характера. Проанализированы научные исследования в отношении нормативного закрепления категорий и понятий, которые являются базовыми при разработке теоретических положений и рекомендаций для внедрения их результатов в практическую деятельность органов и подразделений, которые обеспечивают финансовую безопасность Украины. Предложено введение изменений и дополнений в обновленную Концепцию обеспечения финансовой безопасности Украины с расширением ее структурных элементов. Непосредственно для совершенствования

правового обеспечения финансовой безопасности государства разработан проект Закона Украины «Об основах финансовой безопасности Украины», который передан в Верховную Раду Украины. Предложено в проекте выделить ряд основных положений, которыми будут определяться правовые вопросы регулирования обеспечения финансовой безопасности государства и функционирования ее структурных элементов.

Обозначены особенности возникновения и теоретико-методологические основы исследования финансовой безопасности Украины и ее правовое регулирование. Сформулирован понятийно-категориальный аппарат толкования финансовой безопасности государства. С помощью совершенствования теоретико-методологических подходов финансовая безопасность государства рассмотрена в узком и широком смысле, что позволило определить современные подходы к решению проблем правового обеспечения финансовой безопасности государства через правовые нормы. Отмечена целесообразность научной позиции относительно выделения основных элементов финансовой безопасности государства при разработке ее правового обеспечения, а именно: бюджетная безопасность, налоговая безопасность, долговая безопасность, банковская безопасность, инвестиционная безопасность и валютная безопасность государства. Определено, что правовое обеспечение финансовой безопасности Украины базируется на определенном механизме, в качестве которого выступает система организационно-правовых мер воздействия, направленная на предупреждение, минимизацию и ликвидацию угроз финансовой безопасности нашего государства. Определена роль различных финансовых органов, в т.ч., фискальных в осуществлении комплексных организационно-правовых мероприятий по обеспечению финансовой безопасности нашего государства.

Обосновано выделение основных подходов к толкованию содержания понятия «безопасность государства». Определены правовые особенности функционирования и развития национальной безопасности Украины.

Раскрыты направления правового обеспечения финансовой безопасности Украины в условиях глобализации мирового экономико-правового пространства и экономического кризиса. Обосновано установление законодательного режима, поддерживающего надлежащее правовое обеспечение финансовой безопасности нашего государства по отношению к возможным внешним или внутренним угрозам, в том числе, со стороны теневой экономики и коррупционных проявлений. Очерчены основные направления государственной политики и перспективы дальнейшего правового сотрудничества с Международным Валютным Фондом в сфере обеспечения финансовой безопасности Украины. Предложены пути совершенствования правового обеспечения финансовой безопасности Украины на основе использования положительного опыта международных финансовых организаций и финансово развитых государств.

Ключевые слова: финансовая безопасность, безопасность государства, обеспечение финансовой безопасности Украины, регулирование финансовой безопасности Украины, механизм правового обеспечения финансовой безопасности

государства, элементы финансовой безопасности Украины, основы финансовой безопасности, уровень финансовой безопасности Украины.

ANNOTATION

Bryhinets O.O. Legal regulation of the financial security of Ukraine. – Manuscript.

The dissertation for obtaining a scientific degree of doctor of juridical sciences on a specialty 12.00.07 – administrative law and process; the financial law; the information law. – University of the State Fiscal Service of Ukraine. – Irpin', 2017.

The thesis is a complex research that solves scientific and practical problem of improving the legal provision of financial security of Ukraine.

The paper defines the modern paradigm of nature and importance of financial security of Ukraine. Attention is focused on solving of the problematic aspects of theoretical and applied nature based on an analysis of the main provisions of the current legislation in the sphere of provision of financial security of the state. It was proposed to make amendments and additions to the revised Concept of provision of the financial security of Ukraine with the extension of its structural elements. Draft of the Law of Ukraine «On the basis of the financial security of Ukraine», which was transferred to the Verkhovna Rada of Ukraine, was elaborated directly to improve legal provision of financial security of the state.

Financial security of the state was considered in the narrow and broad sense by means of improving the theoretical and methodological approaches. It made possible to identify new approaches to solve problems of legal provision of financial security of the state by legal norms. Feasibility of consideration of scientific position concerning the allocation of the main elements of the financial security of the state in the development of legal support was also noted. Research paper exposes areas of legal provision of financial security of Ukraine in a globalizing world of economic and legal space and economic crisis.

Author suggests ways of improving of the legal provision of financial security of Ukraine on the basis of the positive experience of international financial institutions and financially developed countries.

Keywords: *financial security, security of the state, provision of financial security of the state, regulation of financial security of the state, mechanism of legal provision of financial security of the state, elements of financial security of Ukraine, foundation of financial security, level of financial security of Ukraine.*

Підписано до друку 17.02.2017 року. Формат 60x84/16
Папір офсетний. Друк офсетний.
Друк. арк. 1,9. Тираж 100 прим.
Зам. № 127
Видруковано в Університеті державної
фіскальної служби України.
08201, Київська область, м. Ірпінь, вул. Університетська, 31